

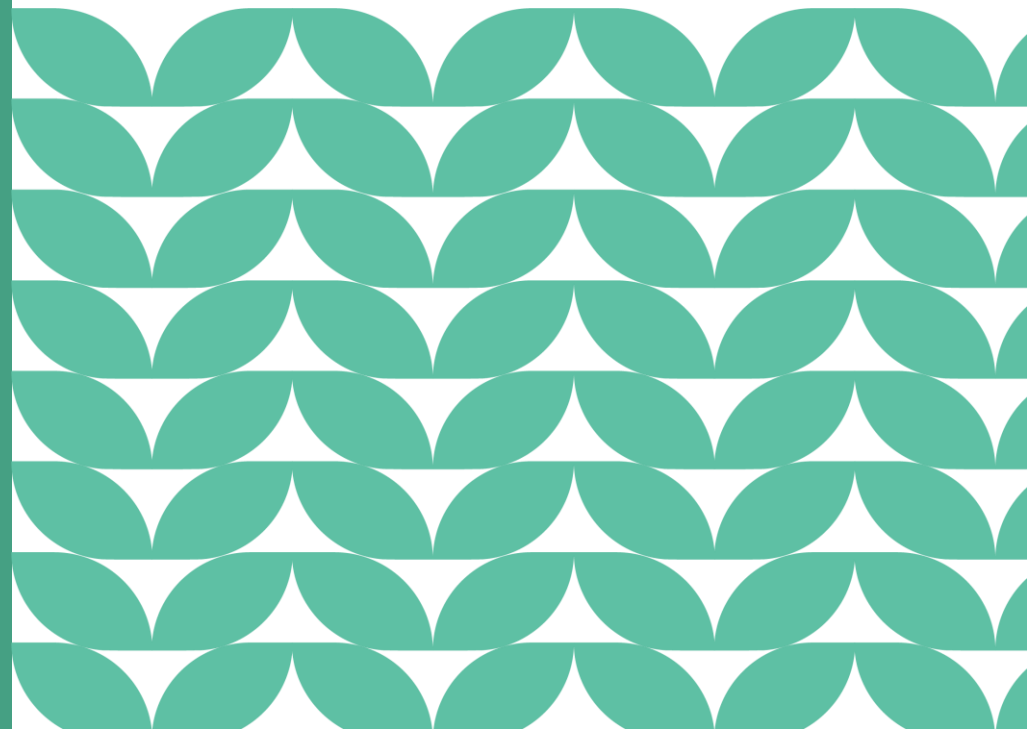
Selvitys

Lapsiystävällinen kunta -mallin käyttöönottoa koskien

Opetus- ja kasvatuslautakunta 19.9.2023
Johtava asiantuntija Saara Ojala

Järvenpää

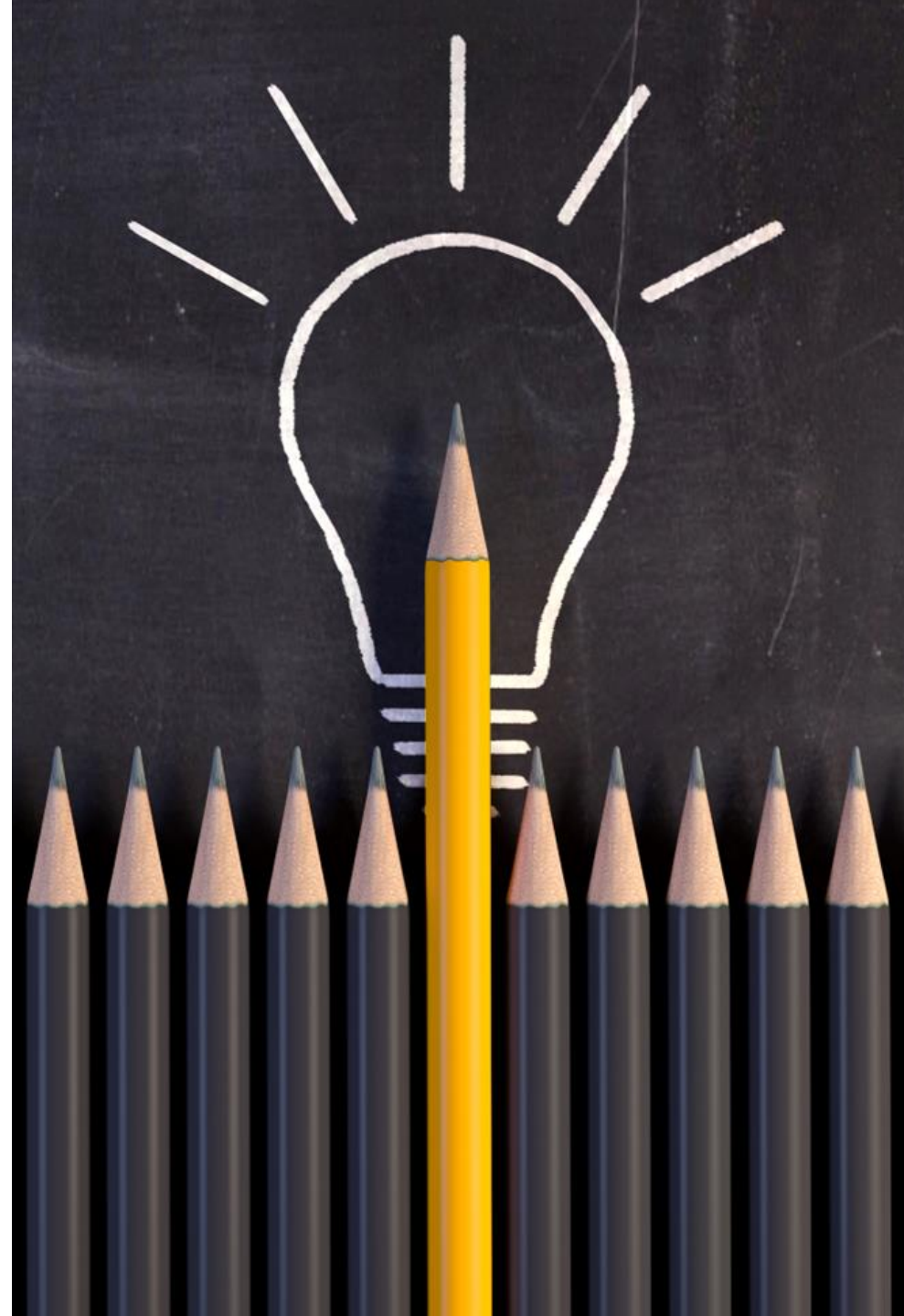
Selvityksen taustaa

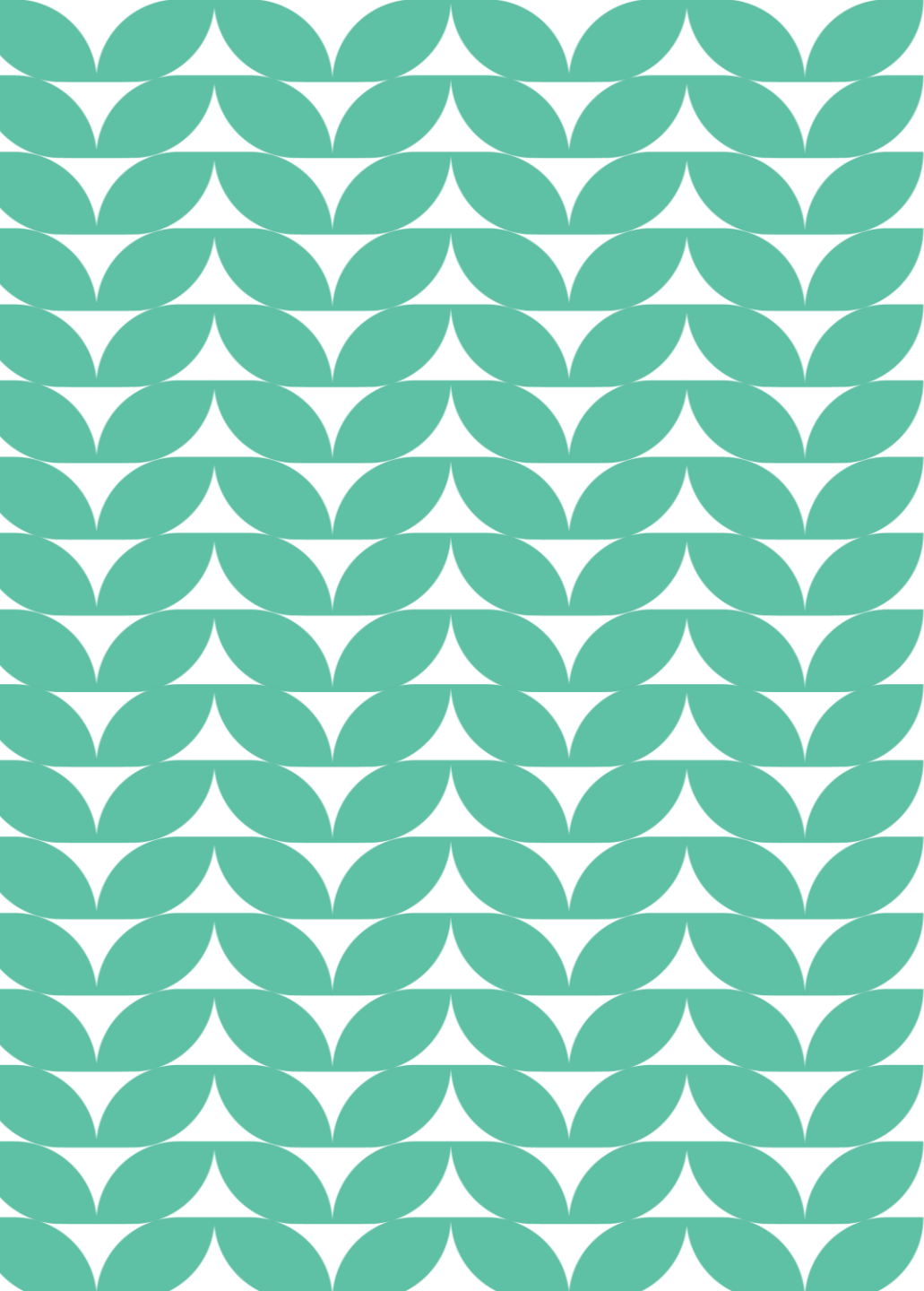
Opetus- ja kasvatustalautakunta käsitteli 13.12.2022 kokouksessaan lapsistrategiaa koskevan valtuustoaloitteen vastinetta. (OPKA-ltk 13.12.2022, § 56)

Lautakunta päätti hyväksyä esitetyn vastineen lisäyksellä:

"Varmistaaksemme ja tukeaksemme strategiamme päämääriä Järvenpäässä selvitetään edellytykset liittyä mukaan ilmaiseen Suomen UNICEFin tarjoamaan Lapsiystävällinen kunta -malliin. Mallin avulla Järvenpää saisi avukseen monipuolista koulutusta, kohdennettua neuvontaa ja strukturoitua tukea strategiansa päämäärien saavuttamiseksi."

KH käsitteli selvitystä 21.8. kokouksessaan ja päätti pyytää asiassa opetus- ja kasvatustalautakunnan lausunnon.

Mistä on kyse?

**UNICEFin
Lapsiystävällinen kunta
-malli pähkinänkuoressa**

Lapsuus on
poikkeuksellinen ja
ainutlaatuinen jakso ihmisen elämässä.
Varhaisvuosien pohjalle rakentuu sekä
yksilön että koko yhteiskunnan tulevaisuus.

Siksi YK:n lapsen oikeuksien sopimus
takaa lapselle erityiset oikeudet,
joita millään muulla ihmisryhmällä ei ole.

Malli rakentuu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen neljän yleisperiaatteen ympärille

- Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus [2. artikla]
- Lapsen edun ensisijainen harkinta [3. artikla]
- Oikeus elämään ja kehittymiseen [6. artikla]
- Lapsen näkemyksen kunnioittaminen [12. artikla]

”Lasten eriarvoisuus syvenee.
Ei riitä, että lapset voivat
keskimäärin hyvin.

**Lapsen oikeuksien
sopimuksen
voima on ulotettava
jokaiseen lapseen.”**

Inka Hetemäki, UNICEF &
Elina Pekkarinen, lapsiasiavaltuutettu

[HS, 19.11.2019](#)

Ns. haavoittuvassa asemassa olevia lapsia voivat olla esimerkiksi

- maahanmuuttajataustaiset lapset
- köyhissä perheissä asuvat lapset
- seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöihin kuuluvat lapset
- muut vähemmistöön kuuluvat lapset (esim. romanilapset)
- vamman kanssa elävät lapset
- lapset, joilla on neuropsykiatrisia erityispiirteitä
- lapset, joilla on mieliala- tai ahdistusoireilua
- syntymäkodin ulkopuolelle sijoitetut lapset
- kiusatuksi tulevat lapset
- ylipainoiset lapset
- väkivaltaa kokevat lapset
- koulupudokkaat
- lapset, joilla on päihdeongelma.

**Suuri osa lapsia
koskevista päätöksistä
tehdään kunnissa.**

Kunnassa tehtävät päätökset
vaikuttavat merkittävästi
siihen, miten kunnassa
asuvien lasten oikeudet ja
hyvinvointi toteutuvat.

Lapsen edun ensisijaisuus

Lapsen oikeuksien sopimus sisältää velvoitteen arvioida aina lapsen etua ja antaa sille etusija päätösharkinnassa.

Velvoite koskee

- **yksittäistä lasta** → yksilöllinen ja tapauskohtainen arviointi
- **lapsia ja nuoria ryhminä** → lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi
- **suoraan ja välillisesti** lapsiin ja nuoriin vaikuttavia päätöksiä ja toimintoja.

Velvoite sisältää lapsen oikeuden esittää omat näkemyksensä asiasta.

Lapsiystävällinen kunta - malli on työväline, jonka avulla kunta

- tunnistaa, missä sillä on parannettavaa lapsen oikeuksien suhteen
- määrittelee, mitä sen tulee tehdä, jotta jokaisen lapsen oikeudet toteutuisivat kunnassa mahdollisimman hyvin
- seuraa järjestelmällisesti työnsä edistymistä.

Lapsiystävällinen kunta -mallin työvaiheet

**Katso eri
työvaiheiden
tarkemmat
kuvaukset
digipalvelusta.**

Jo 16 kuntaa saanut UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen

- UNICEF ja kunta seuraavat ja arvioivat systemaattisesti Lapsiystävällinen kunta -työn etenemistä ja tuloksia.
- Mikäli työ on edennyt tunnustuksen kriteerien mukaisesti, UNICEF myöntää kunnalle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen.
- Tunnustus on voimassa kunnan kehittämistyön vaiheesta riippuen joko kaksi tai neljä vuotta myöntämisen jälkeen.
- Tunnustuksen saaminen edellyttää kehittämistyön jatkamista.

Lue lisää:

- [Tunnustuksen saaneet kunnat](#)

Mitä UNICEF edellyttää mallissa mukana olevalta kunnalta?

Lapsiystävällinen kunta -mallin pääperiaatteet

- Kunta keskittyy kehittämistyössä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin lapsiin ja kunnan suurimpiin lapsenoikeusongelmiin.
 - Kunnan kehittämistyössä toteutuu lasten osallisuus.
 - Kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat koko kuntaa.
 - Kunta tavoittelee kehittämistyöllään pitkäkestoisia muutoksia.
 - Kunta viestii kehittämistyöstään aktiivisesti.
-
- Lisäksi UNICEF ja malliin mukaan valittu kunta tekevät ennen yhteistyön käynnistymistä sitoumuksen, jossa määritellään yhteistyön edellytykset.

[Lue yhteistyöstä
lisää digipalvelusta!](#)

Mitä UNICEF tarjoaa kunnalle?

- Kehittämistyön käynnistävän alkukoulutuksen sekä muuta tarvittavaa perehdytystä malliin kunnan Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmälle
- Lapsiystävällinen kunta -mallin materiaalit kunnan käyttöön
- Lapsiystävällinen kunta -digipalvelun kunnan käyttöön kehittämistyön toteuttamisen tueksi
- Tukea ja sparrausta kunnan koordinaattorille ja koordinaatioryhmälle Lapsiystävällinen kunta -työn aikana
- Tukea Lapsiystävällinen kunta -työn toimintasuunnitelman etenemisen seurantaan ja arviointiin
- Lisäkoulutuksia lapsen oikeuksiin ja lasten hyvinvointiin liittyvissä teemoissa
- Materiaalia mallista ja lapsen oikeuksista viestimiseen.

[Lue yhteistyöstä lisää digipalvelusta!](#)

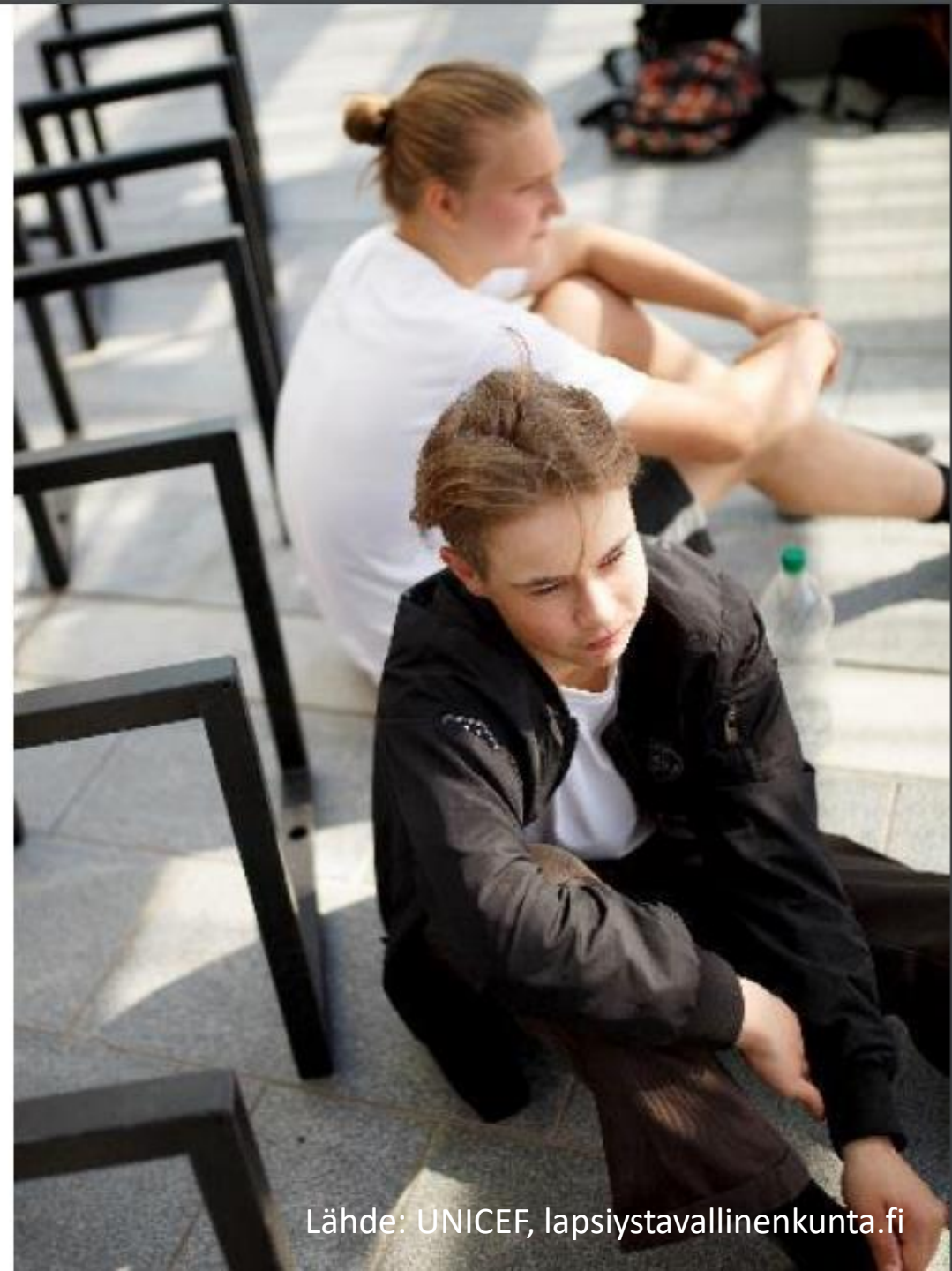
Lapsiystävällinen kunta -malli tavoittaa jo 53% Suomessa asuvista lapsista

- Kaikkiaan mallissa mukana [53 kuntaa](#) eri puolilta Suomea.
- Suurin Helsinki (658 000),
pienin Puumala (2 100)

Lapsiystävällisessä kunnassa

- jokainen lapsi tuntee olevansa arvokas
- jokainen lapsi saa elää turvassa
- jokainen lapsi saa harrastaa
- jokaisella lapsella on kavereita ja turvallinen aikuinen
- jokainen lapsi saa äänensä kuuluviin
- jokainen lapsi huomioidaan päätöksenteossa

Lue lisää tuloksista digipalvelussa!

*”Lapsiystävällisyys näkyy nyt vahvasti kunnan **strategiassa ja ohjaavissa asiakirjoissa.**”*

”Malli on ravistellut vakiintuneita toimintatapoja kunnassamme. Toimintakulttuurimme on muuttunut.”

*”**Tieto ja ymmärrys lapsen oikeuksista on kasvanut.** Lapsen oikeudet ovat nyt osa kaikkien työntekijöiden perehdytystä.”*

*”Malli on auttanut ymmärtämään, miksi **lapsivaikutusten arviointia** tulee tehdä.”*

*”Lasten ja nuorten **moninainen osallisuus** on lisääntynyt niin arjen palveluissa kuin päätöksenteossa.”*

*”**Haavoittuvimmassa asemassa olevat lapset ja nuoret** otetaan nyt yhä paremmin huomioon.”*

Miten edistämme lapsen oikeuksia Järvenpäässä?

J3:

Yksilöllinen huomioiminen

Tuemme oikea-aikaisesti ja tarpeen mukaisesti elämän eri vaiheissa. Järvenpäässä varttuvat lapset ja nuoret saavat parhaan mahdollisen perustan tulevaisuuden rakentamiseen. Mahdollistamme hyvinvointia lähtökohdista riippumatta.

Järvenpääläiset

Onko mallille tarvetta?

**Pystymmekö
edistämään lapsen
oikeuksia
vaikuttavasti
nykyrakentein?**

Nykytilanne strategiatasolla

- Kaupungin strategia
 - Järvenpään Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2022 - 2025
 - Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022 - 2025 (ml. kuntakortit)
 - Järvenpään varhaiskasvatussuunnitelma
 - Järvenpään perusopetuksen opetussuunnitelma
- + (Myös muut ohjelmat, esim. kotouttamisohjelma, palveluverkkosuunnitelmat (OPKA ja HYVO), resurssiviisauden tiekartta, osallisuussuunnitelma)

Lapsen oikeudet koko kaupungin kehittämisen kärjeksi?
Miten **tahtotila, ymmärrys, tieto ja keinot** leviävät?
Tarkasteluun resurssit, verkostot
ja yhteistyön rakenteet.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma lasten ja nuorten näkökulmasta

Alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä 20 %

- Perusopetuksessa 4454 oppilasta ja valmistavassa opetuksessa 98 oppilasta
- Lukiossa 1100 (sis. iltalukion)
- Varhaiskasvatuksessa 1823 (kunnall.) + 432 (yksit.)
- OPKassa henkilöstöä 1000 (2/3 koko hlöstöstä)h

Hyvinvoinnin osatekijöitä

*Entäpä välilliset vaikutukset?
Lasten asiat ovat koko kaupungin asioita*

Terveys

- fyysinen terveys
- psyykinen terveys

Yhteisöllisyys

- perhe, ystävät, harrastukset
- osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa
- kokemus huomatuksi tulemisesta

Hyvä elämä ja toimiva arki

Kokemus psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista

Turvallinen elinympäristö

- koti
- rakennettu ympäristö
- luonto

Elinikäinen oppiminen

- koulutus
- oppiminen
- kehittyminen

Taloudellinen toimeentulo

- työ
- toimeentulo
- riittävä elintaso

KTKn kautta tärkeää tietoa suuresta väestöryhmästä

Tavoitteet

- 1 Osallisuus vahvistuu ja kuntalaiset tietävät vaikutusmahdollisuuksistaan.
- 2 Yhteisöllisyys ja eri ikäisten kohtaamiset lisääntyvät.
- 3 Kulttuurihyvinvointi lisääntyy.
- 4 Kuntalaisilla on mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen.
- 5 Kuntalaisten työllisyys lisääntyy.
- 6 Digikyvykyys kasvaa kaikissa ikäryhmissä.

Tavoitteet

- 1 Kestävä liikkuminen lisääntyy.
- 2 Liikkuva elämäntapa yleistyy liikuntaympäristöillä:
 - kaikissa ikäryhmissä, eli ns. ikävykyys kasvaa
 - kaikilla liikkumisen alueilla (harrastus- ja arkiliikunta, soveltava liikunta sekä kilpaliikunta).

Tavoitteet

- 1 Väkivallan, lähisuhdeväkivallan, seksuaalisen häirinnän ja kiusaamisen kokemukset vähenevät.
- 2 Järvenpääläisten tyytyväisyys asuinalueeseensa pysyy korkeana.
- 3 Ikääntyneiden kaatumistapaturmat vähenevät.
- 4 Hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmat tulevat huomioiksi rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa.
- 5 Liikenneturvallisuus lisääntyy.
- 6 Lähiluontoa ja virkistysalueita on riittävästi ja ne ovat saavutettavia.
- 7 Kuntalaisilla on mahdollisuus monimuotoiseen asumiseen, työhön ja yrittäjyyteen.
- 8 Päihteiden haitat yksilölle ja ympäristölle vähenevät.

Lasten hyvinvointi on myös henkilöstöasia

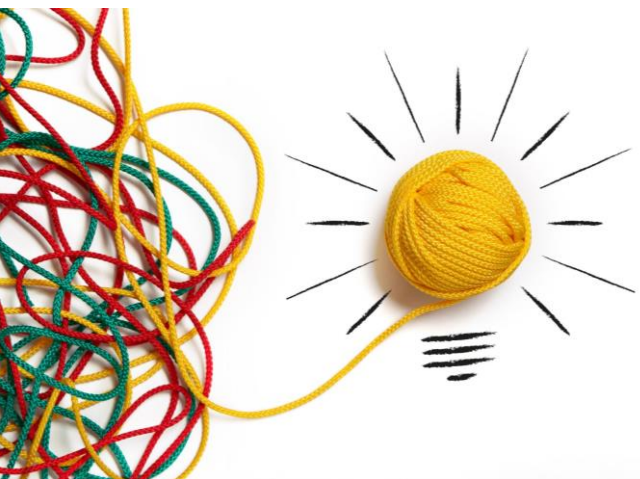
Tavoitteet

- 1 Lasten ja nuorten mielenterveys vahvistuu.
- 2 Lasten ja nuorten ahdistuneisuus vähenee.
- 3 Työikäisten ja ikääntyneiden mielenterveys vahvistuu.
- 4 Elämänlaatusa hyväksi kokevien järvenpääläisten määrä pysyy korkeana.
- 5 Kuntalaisilla on mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen, harrastamiseen ja oppimiseen
- 6 Yksinäisyys vähenee kaikissa ikäryhmissä.

Näkökulmia mallin vaikutuksista

VAHVUUDET

- Lisää tietoa ja ymmärrystä lapsen oikeuksista läpi organisaation
- Kyseenalaistaa vanhaa ja haastaa kehittämään
- Lapsen oikeudet, ääni ja toimijuus korostuvat koko kaupungin toiminnassa ja päätöksenteossa
- UNICEFin koeponnistettu malli: valmiit materiaalit, aiemmat kokemukset, verkostot
- Imago Lapsiystävällisenä kaupunkina luo pito- ja vetovoimaa

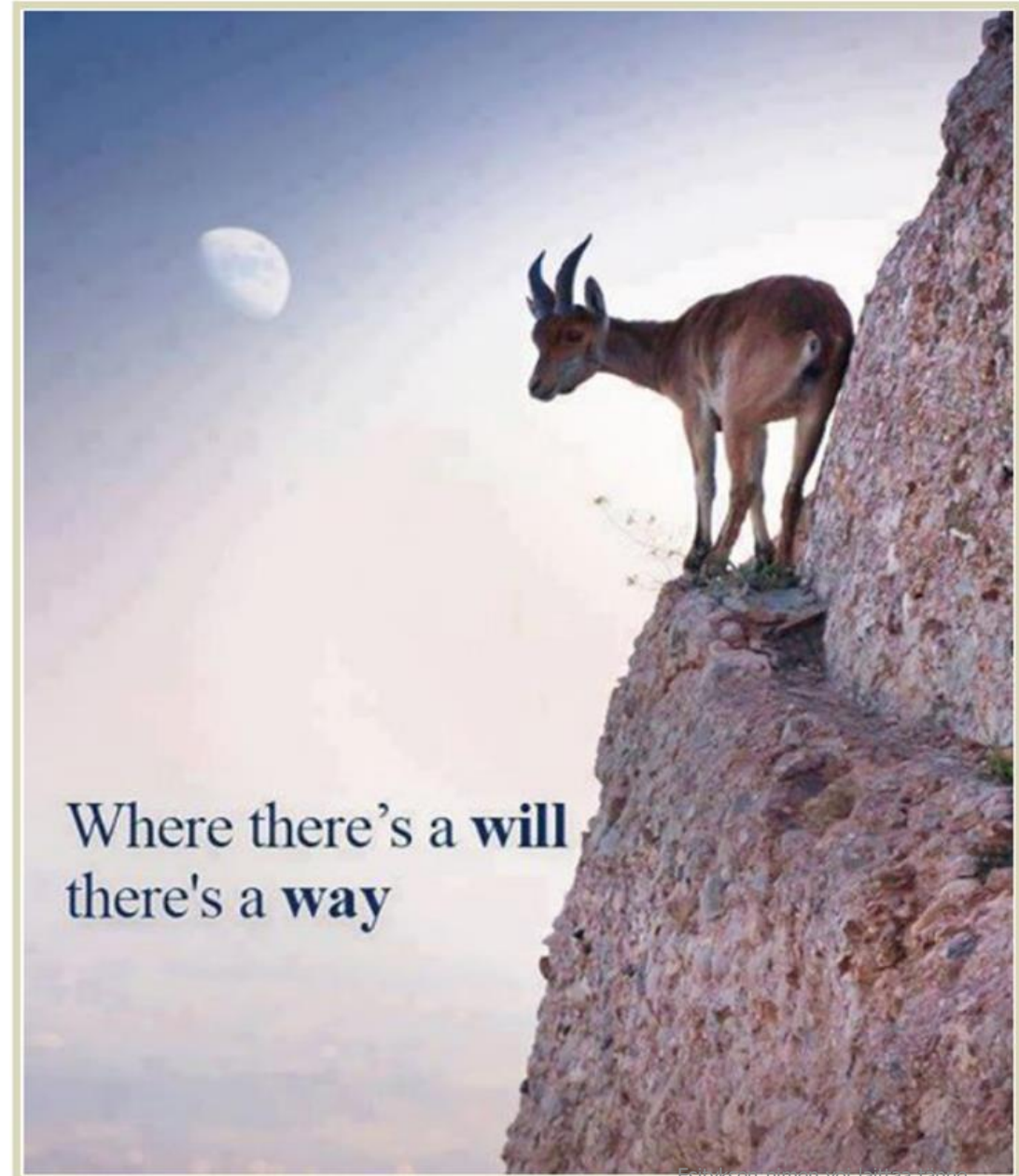

HAASTEET ja EPÄVARMUUDET

- Mallin tuoma lisäarvo? – Voimmeko edistää lapsen oikeuksia tehokkaasti nykyisillä strategisen johtamisen ja hyvinvointiyhteistyön rakenteilla?
- Henkilöstöresurssit/voimavarat vs. mallin työllistävyys?
- Miten malli institutionaalistuu eli siirtyy syväksi osaksi organisaation toimintaa?
– Olemmeko hankkeiden, mallien ja strategioiden ähkyssä?
- Mistä kulut katetaan? UNICEF ei laskuta, mutta malli aiheuttaa kustannuksia (kuntakoordinaattorin palkkauskustannukset + organisaation muu resurssien käyttö)

Olemme mallissa mukana tai emme ole...

- ...vaikuttava työ lapsen oikeuksien eteen edellyttää **kunnan aktiivista itsenäistä ponnistelua ja toimenpiteitä.**
- Järvenpäässä kehitetään jo nykyisellään monia asioita, joita muut kunnat edistävät mallin avulla.
- Mikäli lapsen oikeudet otetaan vahvaksi kehittämisen kärjeksi, mikä on vaikuttavin tapa toimia – **mihin resursoimme?**

KIITOS

Johtava asiantuntija

Saara Ojala

040 315 3451, saara.ojala@jarvenpaa.fi

Tutustu aiheeseen lisää:

www.lapsiystavallinenkunta.fi

[Mallin yleisesittely](#)

[Lapsen oikeudet pähkinänkuoressa](#)

[Lapsen oikeudet kunnassa -video](#)